

AVARE YILLAR

Orhan Kemal

Öykü Roman kahramanı, Adana’da babaannesi ile yaşar. Babası sürgüne gönderildiği için annesi ve kardeşinden uzaktadır. Babasının olmayışı ile taşıdığı hayatın yükünü kendince hayaller kurarak atar. Babaannesinin ise tek isteği torununun okuyup bir yerlere gelmesidir. Hasan Hüseyin ve Gazi adında yakın iki arkadaşı olan anlatıcı, çoğu zaman okulu asarak arkadaşları ile köyün meşhur Giritli kahvesine veya sevgilileri ile buluşmaya تنها yerlere giderler. Hasan Hüseyin onlara göre daha şanslıdır, o kendine muhasebeci olarak köyde bir iş edinmiştir. Gazi ve anlatıcı da İstanbul’a gitme hayalleri kurarak, dokuma fabrikasına işçi olarak girmek için dokuma sınavlarını geçmeye çalışırlar, lakin fabrikadaki iş kazalarının öldürücü olduğunu öğrenince oradan da uzaklaşırlar. Babaanne torununa yol gösteremediğine üzüldüğü için anlatıcıyı İstanbul’a halasına yollamak ister. Babaannenin isteğini geri çevirmeyen hala gerekli parayı göndererek anlatıcıyı yanına bekler. Anlatıcı arkadaşı Gazi’yi de peşi sıra İstanbul’a götürmek istediği için köyden kaçarlar. Lakin ne kadar uğraşsalar, köyden eş dost akraba bulsalar da İstanbul’da kendilerine iş bulamaz ve daha fazla açlığa tahammül edemedikleri için geri dönmek zorunda kalırlar. Döndüklerinde hiçbir şey bıraktıkları gibi değildir. Sevdikleri kızlar başkalarını buldukları için evlilik yolundadırlar. Anlatıcının annesi ekonomik sıkıntılar nedeni ile yıllar evvel kendilerinin ellerinden alınan arsanın işlemleri için Adana’ya dönerek mahkemeye başvurur. Kadın geçim çaresi bulamayınca mecburen tekrar kocasının yanına Kudüs’e döner. Evde bu kadar sıkıntı varken okuyamayacağını anlayan anlatıcı kahveden tanıdığı İzzet Usta’nın yardımı ile fabrikada işe başlar. Fabrikada Boşnak kökenli bir kızla birbirlerine sevdalanırlar. Babaannesinin karşı çıkmalarına rağmen, ödünç eşyalarla düğün dernek yapılır. Anlatıcının evlendiği kız ise fakirliğe aldırış etmez, anlatıcıya hayatın ve anın tadını çıkarmanın yeterli olacağını aşılar. Her türlü zorluğa rağmen mutlu olmaya çalışırlar.

Tema

Geçim sıkıntısı Baştan sona ekonomik sıkıntıda olan insanların verdiği göç mücadelesinin dahi çözüm olmadığı bir çevrede yetişen bireyin bulamadığı özgürlük duygusunu boşvermişliğe atarak yaşadığı zorlu hayat mücadelesi anlatan romanın teması geçim sıkıntısı olarak öne çıkar.

Kişiler

Anlatıcı İsmi belirtilmeyen roman kahramanı, genç ve zayıf fiziksel görünümü ile kendini pek beğenmeyen bir kişilik sergiler. Babasının sürgüne gönderilmesi nedeni ile ailesinden uzak yaşamak ve babaannesi ile kalmak zorunda olan anlatıcıdan yaşadığı tüm sıkıntılara, yoksulluğa rağmen okuması beklenir. Oysa anlatıcı okusa bile babasının durumundan ötürü devlette kendine kapı bulamayacağına inanan kendine ve ailesine olan güvenini yitirmiş biridir. Ailesine yardım edememesi, başladığı işlerin hep olumsuz sonuçlanması gibi nedenlerle roman kahramanı içine kapanır ve çekingenliği ile sadece dostlarının yanında kendini rahat hisseder bir hale gelir. Evlenmek isteyen, ilişki yaşamayı arzulayan anlatıcı sonunda girdiği fabrikadaki Boşnak kıza ile evlenip aradığı mutluluğu bulur.

Hasan Hüseyin Anlatıcının yakın arkadaşlarından biri olan Hasan Hüseyin, onlara göre yaşça biraz büyük olduğu için daha avantajlıdır, muhasebeci olmayı başararak hayatını kazanmaya odaklıdır. Bu nedenle kendine sevgili bile bulmak istemez. Gazi ve anlatıcıya göre daha akıllı ve bilinçli olan Hasan Hüseyin, arkadaşlarına zaman zaman öğütler vererek büyüklüğünü gösterir. Fakat yine de onların başıboşluklarına uymaktan kendini alamaz.

Gazi Anlatıcının ve Hasan Hüseyin’in yakın arkadaşı olan Gazi, tıpkı anlatıcı gibi çelimsiz ve sigara tiryakisi biridir. Başboş ve çapkın bir kişi olarak beliren genç, okulu asarak kızlarla görüşmeye ders çalışmaktan daha fazla meyillidir. Anlatıcının hayallerine ortak olan Gazi, onunla birlikte İstanbul’a gitmek isteyerek ailesinden kaçar. Lakin başarısız olup geri döndüklerinde babasının katı tutumu ile karşı karşıya kalır, mecburen hayatına kaldığı yerden uyum sağlamaya devam eder.

Boşnak Kız İsmi belirtilmeyen karakter, 14-15 yaşlarında genç ve güzel Boşnak kız, anlatıcı ile aynı fabrikada işçidir. Yoksul bir mahallede büyümüş olan kız, baba baskısı ile büyür, evin her işi ile ilgilenir. Sorumluluk sahibi ve pozitif bir kız olan anlatıcının sevdiği, çocuksu halleri ile yaşama sevincini gösterir bir tutum sergiler. Babasından çekinen, namuslu bir kız olan Boşnak kız, seviyorsa anlatıcının kendisini istemesini söyler. Evlendiklerinde anlatıcının kendisine takı almamasını dahi sorun etmez, beğendiklerinin de ödünç alındığı için geri verilmesine kızmaz, aksine onun için anın tadını çıkarmak daha önemlidir. Gelecekte umutludur, sabredince ileride herkesi çatlatacağını düşünür.

Nevzat İstanbul'da bir kömür işçisi olarak çalışan Nevzat, yersiz yurtsuz gördüğü anlatıcı ve arkadaşına evini açar, onlara yardımcı olmak ister. Arkadaş canlısı ve samimi kişiliği ile dikkat çeken Nevzat, her ne kadar elinden geleni yapsa da anlatıcı ile Gazi'nin İstanbul'da tutunmasına destek olamaz.

İzzet Usta Anlatıcının arkadaşları ile gittiği Giritli kahvesinde tanıdığı İzzet Usta, eşini fabrikada iş kazasında kızını da bir tren kazasında kaybetmiş acıları ile yaşamaya alışmış kendi halinde bir adamdır. Kahvede tavla oynarken tanıdığı anlatıcıya iş bulması konusunda yardım eder, ona yol göstermek ister.

Anlatıcı (Açık)

Karakter İsmi belirtilmeyen roman kahramanı, genç ve zayıf fiziksel görünümü ile kendini pek beğenmeyen bir kişilik sergiler. Babasının sürgüne gönderilmesi nedeni ile ailesinden uzak yaşamak ve babaannesi ile kalmak zorunda olan anlatıcıdan yaşadığı tüm sıkıntılara, yoksulluğa rağmen okuması beklenir. Oysa anlatıcı okusa bile babasının durumundan ötürü devlette kendine kapı bulamayacağına inanan kendine ve ailesine olan güvenini yitirmiş biridir. Ailesine yardım edememesi, başladığı işlerin hep olumsuz sonuçlanması gibi nedenlerle roman kahramanı içine kapanır ve çekingenliği ile sadece dostlarının yanında kendini rahat hisseder bir hale gelir. Genellikle hayaller kurar ve rüyalarından etkilenir. Evlenmek isteyen, ilişki yaşamayı arzulayan anlatıcı sonunda girdiği fabrikadaki Boşnak kıızı ile evlenip aradığı mutluluğu bulur.

Aktiviteler Arkadaşları Hasan Hüseyin ve Gazi ile aylıklık etmekten hoşlanan anlatıcı arkadaşları ile mahalle futbol kulübünde futbol oynar. Arkadaşı Hasan Hüseyin muhasebeci olup para yüzü görünce hesabı ona ödettikleri için, Giritli kahvesine gitmeye başlarlar. Genellikle sabahları okul formasını giyip hemen kahvenin yolunu tutar. Atletizm yarışlarına katılan anlatıcı özgürlüğe dair ne varsa sorumluluklarından kaçarak onları gerçekleştirmek ister. Sigara ve şarap içer.

ÖRNEK ANILAR

Hayalperest Anlatıcı mahalle futbolunda keşfedemediğini düşündüğü için bir ihtimal İstanbul'a gitse tıpkı Sinoplu Ali gibi keşfedilip, milli takıma girip zengin olacağını hayal eder. Ona göre İstanbul'a giden herkes bir şekilde yolunu bulup dönüyorsa kendisi de aynı şekilde en sevdiği futbol işinde tutunabilir; “- Olur olur... İyi antrenörler elinde... Fakat Hasan Hüseyin'e duyurmayalım... Günün birinde Fenerbahçe derken, Milli Takım. Ha?”

Yalancı Özellikle okuması, devlet kapısında bir iş edinmesini bekleyen babaannesine çoğu zaman yalan söyleyen anlatıcı, gençliğinin de tesiri ile kadını dinlemek yerine başına buyruk davranmayı tercih eder; “Babaannem beni sokak kapısında bekliyordu.

- Nerden, dedi, nerden bu geliş?

- Okuldan, dedim, voleybol maçımız vardı.”

İnatçı Babaannesi bir türlü anlatıcının okulunun aksamasını istemez. Fakat onu dineleme gereksinimi duymayan anlatıcı kadını kavga etmek pahasına ağızda sigarası fabrikanın yolunu tutar, bir inatla fabrikadaki dokuma işini öğrenir; “Ertesi, daha ertesi günler evden çıkarken babaannemle cenkleşmek gerekti. Ceketlerimiz omuzlarımızda, ağızlarımızda sigaralarımız, tutuyorduk fabrikanın yolunu. Fabrika dilini bellemiştik. Ahmet tezgâhları bırakıp bırakıp gidiyordu. Kopan ipliklere onun kadar usta ilmikler atmasını, iplik çekmesini, top olan bezi kesip, yeni çözgü takmasını becerebiliyordum. Gazi de benim gibi... Ancak paydoslarda onunla, sevgililerimizden konuşabiliyorduk.”

Heyecanlı Arada oynadıkları köy futbol kulübünün hocası en iyi depar atan, koşan seçimlerine anlatıcıyı çağırdığında heyecandan ne olduğunun farkına varamaz. Aşırı heyecan yapan anlatıcı, açlık da işin içine girince yedi kişi arasındaki yarışta tam yarışı kazanacakken bayılır; “İki yüzde göğüs farkıyla ikinci geldim. Dört çarpı yüzü kazandık. Kalbim öyle sökülürcesine çarpıyordu ki... Ya gözlerimin kararması? Midemde gurultu, bir sızlama, içim bulanıyordu. Tam bu sırada bin beş yüze çağırdılar. Dünya sallanmıyordu şüphesiz, ağaçlar da yer değiştirmiyorlardı.”

Arkadaşlarına Düşkün Tam bir arkadaş düşkünü olan anlatıcının her anında Gazi ve Hasan Hüseyin vardır, İstanbul'a dahi Gazi ile gitmek ister. İstanbul'da varlıklı halasını yanına tek gitse hayatı değişebilecek olan anlatıcı Gazi'yi kabul etmeyen halasını dahi arkadaşı için reddeder. Vapurda dahi tiryaki olduğunu bildiği arkadaşı için kendine ikram edilen sigaraları içmeyip, Gazi'ye vermek için saklar; “ Her sigara yakışta bizi de unutmuyor, nazlanacak olsak, "Allasen, allasen" diye zorluyordu. Hiç de tiryaki olmadığım halde, ileride Gazi'ye lazım olacağını bildiğim için, iki nefes çektikten sonra söndürüp atıyordum cebime.”

Azimli Okumaktan yana şansı olmadığını düşünen anlatıcı, babasının, annesinin ve kardeşlerinin durumuna üzölmeye başladığı için bir iş sahibi olup para kazanmayı arzu etmektedir. Bu amacı uğruna kendini büyödüğüne inanarak kendince bir şeyler düşünmeye başlar; “Çalışmak gerekiyordu, ama nasıl? Gene dokuma işçiliği mi? Yapılarda kara amelelik mi? Pamuk tarlalarında yahut müthiş Çukurova güneşinin altındaki harmanlarda patoz ırgatlığı mı?”

İsyankâr Yaşadığı hayatı, dini, Allah’ı düşündükçe kendisinin neden böyle bir hayat yaşadığına bir anlam veremeyen anlatıcı kaderine isyan eden bir kişiliğe bürünür; “Çoğu sefer, çimenlerin üzerine sırtüstü uzanır, mavi gökte kayan hafif, beyaz bulutlar seyrede seyrede, Allah’ı ve onun meselelerini düşünürdüm. Kara karanlıkta, kara tasın üstündeki kara karıncanın bile attığı her adımı gören ve bunu ezelde tayin eden o... Kaderimizin hâkimi, evrenin sahibi, iyiyi de, kötüyü de, şeytanı da yaratan. Bizden, bizim aileden ne istemişti? Babam niçin siyasetle uğraşmış, öbür tarafa niçin geçmiş, niçin yokluğa düşmüşüz, delik pabuçlar, paçaları tiftiklenmiş pantolonla gezmeye mecbur olup, etrafımdakilerin iğneli bakışlarına niçin hedef olmuşum?”

Şehvetli Kendine pek güven duymayan anlatıcı, okulda okurken sevdiği kızın başkasına gitmesine aldırış etmez. Arsaların durumunu konuşmak için gittiği evde tanıdığı dul kıza kafayı takan anlatıcı kadınla ilgili pek çok hayal kurar. Dahası tek kaldıklarında kıza tacizde bulunur lakin reddedilir; “Mayolu bir artist resmine dalıyoruz. Annesi sedirin öbür ucunda, horlamaya başlamıştır bile. Şadiye’ye az daha yanaşıyorum, sonra az daha. Kolum şişkin göğsüne iyice yaslanıyor. Oram sanki yanıyor. Titriyorum, gözlerim alev alev... Birdenbire, elimden dergi düşüyor, kolumu beline dolayıveriyorum.”

Takıntılı Fabrikada işe girip yaşadıkları parasızlıkta bir de evlenmek isteyen anlatıcı sürekli rüyalarında babası ve ailesi ile uğraşır. Babasının yanında olmayışı kafasına fazla takan gencin psikolojisi kimsenin kendine destek olmayışı ve kendini yalnız hissetmesi nedeni ile bozulur; “Hayırsız evlat! diyordu, hayırsız evlat! Biz burda yoksullukla mücadele ederken, sen orda... Hepsi de ne kadar zayıflamış, gözleri çukurlara nasıl da gömülmüş, nasıl da sararmışlardı! Sıçrayarak uyanırım, içimdeki Ben yangına körükle gider, "Sen bir alçaksın" der. Tam bu sırada sevgilim, duru beyaz yüzü, kara gözleriyle içimde yarı dargın ortaya çıkar: -Beni dillere düşürdün, rezil rüsva ettin! N'olacak benim sonum? Evet, n'olacak senin sonum? Babam, annem, kardeşlerim, ben, sen n'olacağız?”

Boşnak Kız (Uyumlu)

Karakter İsmi belirtilmeyen karakter, 14-15 yaşlarında genç ve güzel Boşnak kız, anlatıcı ile aynı fabrikada işçidir. Yoksul bir mahallede büyümüş olan kız, baba baskısı ile büyür, evin her işi ile ilgilenir. Sorumluluk sahibi ve pozitif bir kız olan anlatıcının sevdiği, çocuksu halleri ile yaşama sevincini gösterir bir tutum sergiler. Babasından çekinen, namuslu bir kız olan Boşnak kız, seviyorsa anlatıcının kendisini istemesini söyler. Evlendiklerinde anlatıcının kendisine takı almamasını dahi sorun etmez, beğendiklerinin de ödünç alındığı için geri verilmesine kızmaz, aksine onun için anın tadını çıkarmak daha mühimdir. Gelecekte umutludur, sabredince ileride herkesi çatlatacağını düşünür.

Aktiviteler Anlatıcı ile birbirlerine aşık olan Boşnak Kız, fabrikada işçilik yapar. Evin her işi ile ilgilenir, erken olgunlaşmak zorunda kalmıştır. Kaçamak bir şekilde anlatıcı ile görüşür, daha sonra anlatıcı ile evlenir.

ÖRNEK ANILAR

Hoşgörölü Yoksul yaşama koşullarında dahi hayatında isyana yer vermeyen Boşnak Kız, neşe dolu tavırları ile anlatıcıyı kendine aşık eder. Hoşlandığı anlatıcının da yoksul olmasına aldırış etmez, ona karşı hoşgörölü davranır: “Ben, dantela işlerim, hem de antikalarını. Yün de örerim. Sana hiç yük olmam. Gel bize, iste beni babamdan, korkma; Babam vahşi değil.”

Tutucu Anlatıcının kendisini takip etmesine ve her gün buluşup konuşmalarına pek olumlu bakmayan Boşnak Kız, anlatıcıdan kendisini babasından istemesini talep eder. Zira baba ve abi baskısı ile yetişen kız, ailesinden çekinir ve korkar: “Haydi, git artık, nerdeyse babam gelir... Ama unutma, her gün beni orda pencerenin içinde bekle, e mi?”

Güçlü Küçük yaşına rağmen her türlü olumsuzluğa karşı dik durmaya çalışan ve kocasını da teşvik etmeye özen gösteren Boşnak kız, ne olursa olsun geçinme yollarını deneyeceğini söyler: “-Tiritlendik ya... Ama n'olursun har vurup harman savurmayalım olmaz mı? Şarabı da bırak. Ben de boş durmam, bir dikiş makinesi alırsak taksitle, dikiş dikmeyi öğrenirim, terzilik yapar, ben de para kazanırım...”

Pozitif Anlatıcıya aklına geldikçe yaşama sevinci aşılayan kız, yoksul bir gençle evlenmenin üzüntüsünü yaşamaz. Düğünde verilen takıların özellikle de en beğendiği küpelerin babaanne tarafından geri alınmasına

üzülmez: “-Allah’ını seversen canın sıkılmasın, üzülme. İkimiz de genciz, çalışır kazanır, kendimiz yaparız. Anamızdan küpeyle doğmadık ya...”

Gazi (Bilinçsiz)

Karakter Anlatıcının ve Hasan Hüseyin’in yakın arkadaşı olan Gazi, tıpkı anlatıcı gibi çelimsiz ve sigara tiryakisi biridir. Başiboş ve çapkın bir kişi olarak beliren genç, okulu asarak kızlarla görüşmeye ders çalışmaktan daha fazla meyillidir. Anlatıcının hayallerine ortak olan Gazi, onunla birlikte İstanbul’a gitmek isteyerek ailesinden kaçır. Lakin başarısız olup geri döndüklerinde babasının katı tutumu ile karşı karşıya kalır, mecburen hayatına kaldığı yerden uyum sağlamaya devam eder.

Aktiviteler Arkadaşları Hasan Hüseyin ve anlatıcı ile aylıklık etmekten hoşlanan Gazi, mahalle futbol kulübünde futbol oynar. Sigara ve şarap tiryakisidir. Ara sıra spordan kazandığı küçük paralarla Giritli kahvesine gider.

ÖRNEK ANILAR

Çapkın Gazi’nin memlekette beklemesini istediği bir kız varken yolda başka bir kızdan da hoşlanır. Zira İstanbul’un bile güzel kızlarla dolu olduğunu hayal eden genç için sadece anı geçirmek önemlidir: “Zümrüt hanım hala anlatıyordu. Kızın dizinin dibinde bizim Gazi, ahbap olmuşlardı bile. - Böyle zamanlarda nasihatın can sıkıldığını bildiğim için, aldırış etmez görüldüm. Bundan dolayı Gazi memnundu, ötekiler de memnundular. Ben dahi memnundum. Çünkü onun boğazı ve sigarasından kurtuluyordum.”

Sorumsuz Gazi, anlatıcıya halasından gelen paradan kendisi de nasiplenmek için kendine göre plan yapar. Arkadaşının hayatını düşünmeden bencilce karar veren Gazi, yol boyunca da sorumsuzluğunu sürdürür. Gazi, İstanbul’a gitme planlarından Hasan Hüseyin’e dahi bahsedilmesini istemez ve anlatıcının aklına girer: “Boşver bize. İstersen ben de gelirim. Analığımın dirdirinden usandım. Basar gideriz, birer iş uydururuz yahut ta Gedikli ‘ye gireriz. Kısa yoldur.”

Atılgan Fabrikada iş aradıkları dönemde dahi kendini öne atmaktan çekinmeyen Gazi, aklında olanı karşıya söylemekten geri durmaz. İstanbul’da dahi utanarak söylemesi gerekeni karşı tarafı düşünmeden söyler: “Gazi o tarafa yürüdü, Kasafan’la ben de peşinden. Adamı bir kenara çekti. ‘Hısım, dedi; biz senin su hergele çırağının arkadaşısız. Memleketten geldik, ıssız, bes parasız ve açız doğrucası. Bizi lokantadan birkaç gün idare edebilir misin?’ ”

Başarısız Hem memleketinde hem de İstanbul’da giriştiği işlerde sonunu getiremeyen bir yapıya sahip olan Gazi, her ne kadar hırslı biri olsa da aradığı başarıya ulaşamaz. Okulda derslerini veremez, sevgilisi başkasına sözlenir, İstanbul’da iş tutturamaz, geri döndüğünde babasından yine azar işitir.

Hasan Hüseyin (Uyumlu)

Karakter Anlatıcının yakın arkadaşlarından biri olan Hasan Hüseyin, onlara göre yaşça biraz büyük olduğu için daha avantajlıdır, muhasebeci olmayı başararak hayatını kazanmaya odaklıdır. Bu nedenle kendine sevgili bile bulmak istemez. Gazi ve anlatıcıya göre daha akıllı ve bilinçli olan Hasan Hüseyin, arkadaşlarına zaman zaman öğütler vererek büyüklüğünü gösterir. Fakat yine de onların başiboşluklarına uymaktan kendini alamaz.

Aktiviteler Arkadaşları anlatıcı ve Gazi ile vakit geçirmekten etmekten hoşlanan Hasan Hüseyin onlarla mahalle futbol kulübünde futbol oynar. Kendisi muhasebeci olup para yüzü görünce arkadaşlarına Giritli kahvesinde içecek ısmarlamaya başlarlar. Sıklıkla sigara içer.

ÖRNEK ANILAR

Olgun Arkadaş çevresinde en akıllı başında olan kişi olan Hasan Hüseyin, arkadaşları gibi okuldan kaçmak yerine ileride rahat yaşamak için bir an evvel bitirip muhasebeci olma düşüncesindedir: “Yalnız Hasan Hüseyin, kol ağızları tiftiklenmiş uzun ceketine rağmen, bir gün muhasebeci olup bol bol pırzola yiyebilmek için okulla bağını büsbütün koparmıyordu.”

Uyanık Maddi yokluk içinde olan birbirine bağlı bir arkadaş grubuna sahip olan Hasan Hüseyin, anlatıcının koşu gününde kaptanın sigara alması için kendisine verilen parayı saklaması ve daha sonra bu para ile arkadaşlarına yemek ısmarlaması uyanık olduğuna işaret eder. Elinde parası olunca aç olan arkadaşlarını et lokantasına götürür: “- Bir yanlışlık olmasın oğlum, Hasan?.. Bende de, bunda da metelik yok, sonra... Hasan Hüseyin gayet ciddi: - Beylere baksana oğlum, garson! Kebapları söyledik. Öyle canlanmıştı ki... Lakin değirmenin suyu?”